

УДК 37(051):004

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВИШУ В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ «ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»

Жалій Р.В.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка, Україна, Полтава

У статті розкриваються теоретико-методичні засади формування спеціальної валеологічної компетентності студентів технічного вищого навчального закладу в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки. Вивчаються основні підходи до визначення ключових компетентностей майбутніх фахівців з урахуванням основних положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя». Зроблено висновок про необхідність включення до системи компетентностей майбутніх бакалаврів технічних спеціальностей такого виду компетентності як спеціальна валеологічна. Її формування є складним процесом, який триває впродовж життя особи, однак у період навчання у виші є обов'язковим для виховання потреби у фізичній досконалості, рухливому способі життя й демонстрації власного прикладу й поширення досвіду такої діяльності серед друзів, колег, членів родини.

Ключові слова: компетентність, спеціальна валеологічна компетентність, професійно-прикладна фізична підготовка.

Жалий Р.В. Формирование специальной валеологической компетентности студентов технического вуза в контексте положений «Европейской рамки квалификаций для обучения в течении жизни» / Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка, Украина, Полтава

В статье раскрываются теоретико-методические основы формирования специальной валеологической компетентности студентов технического вуза в процессе профессионально-прикладной физической подготовки. Изучаются основные подходы к определению ключевых компетентностей будущих специалистов с учетом основных положений «Европейской рамки квалификаций для обучения в течении жизни». Сделан вывод о необходимости включения в систему компетенций будущих бакалавров технических специальностей такого вида компетентности как специальная валеологическая. Ее формирования является сложным процессом, который продолжается в течении жизни человека, однако в период обучения в вузе является обязательным

для воспитания потребности в физическом совершенстве, подвижном образе жизни и демонстрации собственного примера и распространение опыта такой деятельности среди друзей, коллег, членов семьи.

Ключевые слова: компетентность, специальная валеологическая компетентность, профессионально-прикладной физической подготовка.

Zalij R.V. Formation of special competence valeologicheskoy technical college students in the context of the provisions of the «European Qualifications Framework for lifelong learning» / Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Ukraine, Poltava.

The article describes the theoretical and methodological bases of formation of special competence valeologicheskoy technical college students in the professional-applied physical preparation. Studied the main approaches to the definition of the key competences of future specialists with the main provisions of the «European Qualifications Framework for lifelong learning». The conclusion about the need to include competence in the future bachelors of technical specialties of this type of competence as a special Valeologichesky. Its formation is a complex process that continues throughout a person's life, but in the period of study at the university is a must for the education needs of physical perfection, mobile lifestyle and showcase their own example and replication of such activities among friends, colleagues and family members.

Key words: competence, special Valeologichesky competence, professional application physical training.

Вступ. Здоровий спосіб життя, який є запорукою здорової нації, є нормою для сучасного суспільства. Його пропагують, демонструють, поширюють, однак бажаного результату ще немає. Про це свідчить сумна статистика дитячої та юнацької захворюваності, низка хронічних захворювань серед студентів. Причинами цього є недостатня увага до широкого запровадження активних занять із фізичного виховання у середній та вищій школах. У процесі професійно-прикладної фізичної підготовки є можливим формування спеціальної валеологічної компетентності студентів. У зв'язку з включенням України в європейський освітній простір у національну систему освіти впроваджують процес формування тих компетентностей, які передбачені «Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя» [2]. Їхніми розробленнями займаються національні експерти: В. Захарченко, В. Луговий, Ю. Рашкевич. Цю проблему в останніх публікаціях порушують Т. Жалій, Ж. Таланова [4; 7]. У їхніх методичних доробках висвітлюються

загальні й предметні компетентності для майбутніх фахівців та процесі їхнього формування в умовах вищої школи в Україні.

Формулювання мети та завдань статті. У статті простежимо теоретико-методичні засади формування спеціальної валеологічної компетентності майбутніх фахівців в умовах технічного вищого навчального закладу. Цей процес має свою специфіку в порівнянні з іншими вишами України (медичними, аграрними, педагогічними) через специфіку подальшої професійної діяльності його випускників. Такі важливі аспекти формування спеціальної валеологічної компетентності студентів у процесі їхньої фахової підготовки простежимо з урахуванням положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя».

Виклад основного матеріалу статті. У «Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя» знаходимо визначення поняття «компетентності». Компетентність (Competence) – це здатність використовувати знання, навички та особисті, соціальні та/або методологічні здатності в роботі або навчанні, а також у професійному та особистісному розвитку [2, с.69]. Результатом опанування будь-якої освітньої програми передбачається набуття компетентностей: предметних (специфічних для галузі знань), загальні (спільні для будь-якої програми). Національний експерт Ю.М. Рашкевич деталізує, що до спеціальних (subject related) відносяться компетентності, які є специфічними для даної предметної області (галузі/напрямку/дисципліни); безпосередньо пов'язані із спеціальними знаннями у предметній області; визначають профіль програми, тобто роблять її індивідуальною, істотно відмінною від інших програм. Загальні (generic) компетентності – знання, розуміння, навички та здатності, якими студент оволодіває у рамках виконання певної програми навчання, але які мають універсальний характер [1]. Передбачаються 3 групи компетентностей: інструментальні компетентності: когнітивні (пізнавальні) здатності, технологічні здатності та лінгвістичні здатності; міжособистісні компетентності (індивідуальні здатності типу соціальних навичок (соціальна взаємодія та співпраця); системні компетентності (уміння та навички, що стосуються систем вцілому (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань; потрібні попередньо надбані інструментальні й міжособистісні компетентності) [7]. Ці компетентності є загальними і не викристалізують специфіку саме технічного вишу. Тому особливістю нашого дослідження є простеження теоретико-методичних засад формування спеціальної валеологічної компетентності в умовах технічного вишу. Ця компетентність, на нашу думку, носить міжгалузевий характер. Пояснимо, серед міжособистісних компетентностей визначаються такі як взаємодія (робота в команді); міжособистісні навички та вміння;

здатність працювати в міждисциплінарній команді; етичні зобов'язання. У структурі системних компетентностей знаходимо: здатність застосовувати знання на практиці; здатність до навчання; здатність пристосовуватися до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); лідерські якості; турбота про якість; бажання досягти успіху [7]. Такі риси в майбутніх формуються в умовах технічного вишу, оскільки і під час навчального процесу, і в подальшій професійній діяльності, студенти ведуть осілий спосіб життя, мають великі розумові навантаження та мало перебувають на свіжому повітрі. Тому спеціальна валеологічна компетентність таких осіб передбачає виховання потреби в руховій активності, спортивних заняттях, організації рекреаційно-оздоровчого відпочинку, поширення такого досвіду в родині, колективах, серед друзів. Ключовими теоретико-методичними засадами формування спеціальної валеологічної компетентності визначаємо такі. По-перше, використання різноманітних засобів фізичного виховання для активізації пізнавальної діяльності студентів та популяризації нетравматичних, але популярних видів спорту. Важливими в цьому контексті є спортивні ігри (бадмінтон, пляжний волейбол), туризм та спортивне орієнтування, черлідінг, різні види аеробічної гімнастики, боулінг та ін. По-друге, варто максимально використовувати принцип змагальності й проводити змагання особистої чи командної першості в своїх колективах. Варто заохочувати спільні справи команд: назва, девіз, емблема тощо. Обов'язковим є визначення переможців та їхнє нагородження. По-третє, слід максимально використовувати потенціал навчальної програми з фізичного виховання, основні модулі якої передбачають вивчення легкої атлетики, гімнастики, професійно-прикладної фізичної підготовки. Формами занять є навчальні (лекції, практичні), секційні, індивідуальні, додаткові, тренувальні. Тому слід збільшити кількість годин із фізичного виховання й поширити досвід вивчення такої дисципліни на весь період бакалаврату, причому, і для студентів денної, і заочної форм навчання.

Висновки. Таким чином, ми визначаємо окремий важливий вид компетентності майбутнього фахівця вищої школи – спеціальну валеологічну. Її формування становить тривалий і складний процес, який повинен тривати упродовж усього періоду навчання бакалавра. Причому для його ефективності варто використовувати і навчальні, і позанавчальні заняття. Таку мету повинні ставити куратори академічних груп, заступники деканів, колективи викладачів. Отже, ми наполягаємо на необхідності включення до системи компетентностей майбутніх бакалаврів технічних спеціальностей такого виду компетентності як спеціальна валеологічна. Її формування є складним процесом, який триває впродовж життя особи, однак у період навчання у виші є обов'язковим для виховання потреби у фізичній

досконалості, рухливому способі життя й демонстрації власного прикладу й поширення досвіду такої діяльності серед друзів, колег, членів родини.

Література:

1. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер з англ.: за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю.М.Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж.В. Таланової. - 2-ге вид. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106.
2. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lpehea.in.ua/ievropeyska-ta-nacionalna-ramka-kvalifikaciy-nrk-vishchoyi-osviti-vo/1ramka-kvalifikaciy-iervo>.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Жалій Т.В. Формування правової компетентності студентів у контексті положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя» // Матеріали Міжнародної наукової конференції на тему: «Право і суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку», 1 грудня 2016 року) – [Текст]. – Полтава: ТОВ «Бліц Стайл» 2016. – С. 92 - 94.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.
6. Рашкевич Ю.М. Компетентнісний підхід у побудові освітніх програм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Downloads/Competence_Approach_Rashkevych_Nov.2014.pdf.
7. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

References:

1. Yevropeys'ka kredytna transferno-nakopychuval'na systema: dovidnyk korystuvacha / per z anh.: za red. d-ra tekhn. nauk, prof. Yu.M. Rashkevycha ta d-ra ped. nauk, dots. Zh.V. Talanovoyi. - 2-he vyd. – L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniky, 2015. – 106.
2. Yevropeys'ka ramka kvalifikatsiy dlya navchannya vprodovzh zhyttya. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://lpehea.in.ua/ievropeyska-ta-nacionalna-ramka-kvalifikaciy-nrk-vishchoyi-osviti-vo/1ramka-kvalifikaciy-iervo>.
3. Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» vid 01 lypnya 2014 roku. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : www.rada.gov.ua.
4. Zhaliy T.V. Formuvannya pravovoyi kompetentnosti studentiv u konteksti polozhen' «Yevropeys'koyi ramky kvalifikatsiy dlya navchannya vprodovzh zhyttya» // Materialy Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi na

temu: «Pravo i suspil'stvo: aktual'ni pytannya i perspektyvy rozvytku», 1 hrudnya 2016 roku) – [Tekst]. – Poltava: TOV «Blits Stayl» 2016. – S. 92 - 94.

5. Konstitutsiya Ukrainy vid 28 chervnya 1996 roku. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.

6. Rashkevych Yu.M. Kompetentnisnyy pidkhid u pobudovi osvitnikh prohram. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: file:///C:/Users/Downloads/Competence_Approach_Rashkevych_Nov.2014.pdf

7. Rozroblennya osvitnikh prohram. Metodichni rekomendatsiyi / Avt.: V.M. Zakharchenko, V.I. Luhovyy, Yu.M. Rashkevych, Zh.V. Talanova / Za red. V.H. Kremenya. – K.: DP «NVTs «Priorytety», 2014. – 120 s.